

УДК 004.89:17

ЕТИЧНА СКЛАДОВА ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ВИРІШЕННІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ЗАДАЧ

Волобуєва Д.С., Губін В.О.

email: daryna.volobuieva@nure.ua, vadim.gubin@nure.ua

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. філософії
м. Харків, Україна

Nowadays, artificial intelligence has become an integral part of our lives. Many companies are implementing it in their operations to enhance business efficiency. However, despite its numerous advantages, the widespread use of AI may threaten the role of humans in traditional professions and raise serious ethical concerns. This paper examines the key ethical aspects of artificial intelligence in solving intellectual tasks. The development of appropriate ethical standards for the use of modern information technologies will help ensure safety and the protection of fundamental human rights.

Штучний інтелект (ШІ) дуже швидкими темпами входить у різні сфери нашого життя: економіка, медицина, бізнес, право, військова сфера та ін. Відкриваючи новинні інтернет-сервіси, завжди можна знайти інформацію про впровадження ШІ. З кожним роком зростає кількість закладів вищої освіти, які відкривають підготовку за освітньою програмою «Штучний інтелект» і вони користуються великою популярністю серед абітурієнтів.

Розробки у сфері ШІ можуть кардинально змінити наше повсякденне життя. На тлі ажіотажу навколо ШІ також почали з'являтися побоювання щодо етичних наслідків його розвитку. Етику ШІ можна розглядати як набір принципів, які описують правила використання інтелектуальних технологій. Ці принципи в основному зосереджені на безпеці, цілісності та людських цінностях, захисті прав користувачів і запобіганні злочинам у сфері інформаційних технологій [1]. Це розуміння взаємодії систем ШІ із суспільством та створення безпечних, конфіденційних і відповідальних технологій. Проаналізуємо основні етичні складові застосування ШІ при вирішенні інтелектуальних задач.

Прозорість отриманих результатів. Одним із найважливіших аспектів ШІ є формування довіри до його рішень, особливо це актуально в медицині, юстиції, військовій справі. У багатьох випадках важко розуміти, як працюють алгоритми і чому пропонується відповідне рішення. Забезпечення прозорості алгоритмів є ключовим завданням для етичного застосування ШІ.

Приватність і захист персональних даних. Системи ШІ дають змогу збирати й аналізувати великі обсяги даних, використовують персональну інформацію. В умовах диджиталізації банківського сектору та зростаючих кіберзагроз особливо актуальною стає потреба у захисті конфіденційних

даних. ШІ повинен ідентифікувати хакерські атаки в режимі реального часу, аналізувати поведінку системи, яка може свідчити про спроби шахрайства. Вони також повинні стежити за тим, як постачальники послуг обробляють інформацію користувачів.

Відповідальність за надані послуги. Розробники алгоритмів повинні нести відповідальність використання систем ШІ, а також їх потенційний вплив на людей, суспільство та довкілля. Їм необхідно забезпечити безпечне використання технології. У випадках, коли алгоритми виконують дії, які мають серйозні наслідки для людей або суспільства в цілому, важливо визначити, хто буде відповідати за ці дії. Наприклад, у випадках безпілотних автомобілів, які приймають рішення на дорозі, виникає питання: «Хто несе відповідальність – виробник автомобіля, розробник програмного забезпечення чи користувач, який використовує систему?» [1].

Унеможливлення соціальної дискримінації. ШІ повинен враховувати різноманітність та особливості різних груп в суспільстві. Наприклад, алгоритми розпізнавання обличчя можуть бути менш ефективними для розпізнавання обличчя людей з певним кольором шкіри або етнічним походженням. Системи ШІ мають бути розроблені таким чином, щоб мінімізувати дискримінацію за ознаками раси, статі, релігії та інших захищених ознак. Алгоритмічне упередження може посилити існуючу нерівність серед певних груп людей [2]. Крім того, розвиток технологій ШІ може створити розрив між розвинутими країнами та країнами, які відстають в цьому питанні. Це може призвести до появи нових форм нерівності та соціальної дискримінації.

Законодавче регулювання. Однією з найбільших проблем при застосуванні ШІ є відсутність законодавчої бази. Хто буде нести відповідальність за прийняті рішення? Без належного правового та державного регулювання неможливо забезпечити дотримання етичних принципів при використанні ШІ. У березні 2024 року Європарламент схвалив Закон про штучний інтелект. Він спрямований на захист фундаментальних прав, демократії, верховенства права та стійкості навколишнього середовища від штучного інтелекту з високим ризиком, одночасно стимулюючи інновації [3].

Доброчесність. ШІ стає все більш поширеним в освіті. Студенти все частіше звертаються до послуг такого віртуального помічника, як ChatGPT, який відповідає на їхні запитання в режимі реального часу. Технології ШІ стають все більш обізнаними, і може бути складно відрізнити результати, які отримані на реальних знаннях від контенту, створеного ШІ. Зростають шанси на зловживання ШІ для отримання результатів, особливо це стосується плагіату.

Людиноцентричність. Етичний ШІ повинен бути орієнтований на людей. Це означає, що алгоритми слід розробляти таким чином, щоб

розширювати можливості людей, а не замінювати їх. Ці принципи включають огляд потенційного впливу ШІ на робочі місця, соціальну динаміку та загальний добробут, а також те, як забезпечити відповідність технології людським цінностям. Ще не так давно нам відповідали приємні голоси консультантів різних мобільних операторів та медичних центрів. Зараз все частіше чуємо електронний голос віртуального асистента. Використання ШІ дозволяє автоматизувати багато процесів, що може призвести до зменшення великої кількості робочих місць. Це може мати серйозні наслідки для безробіття та соціальної стабільності.

У листопаді 2021 року на Генеральній конференції ЮНЕСКО були схвалені «Рекомендації ЮНЕСКО щодо етики штучного інтелекту: ключові факти». Технологія ШІ приносить значні переваги в багатьох сферах, але без етичних бар'єрів вона ризикує створити упередження та дискримінацію в реальному світі. «Ключові факти» пояснюють, чому саме рекомендації щодо етики ШІ дійсно необхідні, розкривають правозахисний підхід до ШІ, викладають десять основних принципів з орієнтацією на права людини, описують ключові сфери політики, де держави можуть забезпечити відповідальний розвиток ШІ [4].

Таким чином, ШІ має потенціал якісно змінити в кращу сторону наше життя. В той же час ШІ створює значні етичні проблеми, які необхідно вирішити, щоб забезпечити його безпечно та корисне використання. Розробка відповідних інструкцій з етики ШІ, належне законодавче регулювання необхідні для притягнення корпорацій до відповідальності та забезпечення того, щоб ШІ розробляли та використовували етично.

Список використаних джерел

1. Азаренков В. І. Основні етичні проблеми штучного інтелекту / В. І. Азаренков, К. О. Криклива // Поліграфічні, мультимедійні та web-технології: матеріали Молодіжної школи-семінару ІХ Міжнар. наук.-техн. конф., 14 – 28 травня 2024 р. Харків: ТОВ «Друкарня Мадрид», 2024. Т. 2. С. 231 – 232. URL: <https://openarchive.nure.ua/handle/document/26427>. (дата звернення: 17.02.2025).
2. ForkLog UA. (2023). Темна ера ШІ: чому етика штучного інтелекту є важливою. <https://forklog.com.ua/exclusive/temna-era-shi-chomu-etyka-shtuchnogo-intelektu-ye-vazhlyvoyu>. (дата звернення: 18.02.2025).
3. Artificial Intelligence Act: MEPs adopt landmark law (2024). URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law>. (дата звернення: 18.02.2025).
4. UNESCO's Recommendations on the Ethics of Artificial Intelligence: key facts (2023): URL: <https://www.unesco.org/en/articles/unescos-recommendation-ethics-artificial-intelligence-key-facts>. (дата звернення: 19.02.2025).